

MAJA MARTINA MERLJAK IN MARKO MANDIĆ – Prizor iz filma Pokrajina Št. 2 Vinka Möderndorferja, v katerem sta oba še zelo živa.

OCENA Film

Nikoli ne bomo izvedeli

PETER KOLŠEK

Pokrajina Št. 2

scenarist in režiser **Vinko Möderndorfer**

producent Forum Ljubljana

premiera v Ljubljani, 23. 10. 2008

Ko na začetku filma poslušamo butasti dialog o roparskih veščinah, ki se ga gresta mojster in vajenec na način, ki izdaja popolna amaterja, še ne moremo vedeti, da je to edini trenutek, ko je svet v Pokrajini Št. 2 neproblematičen, kot nastavek za dobro večerniško komedijo. Temu sledi diletantski rop, v katerem so ponujeni nekateri elementi za kriminalno dramo. Toda vse, kar se zgodi, že sodi v repertoar tragičnega prikazovanja sveta. Tri naravne forme dramatičnega med sabo torej še zdaleč niso v ravnovesju in prav takšne sestavljajo dobro strukturo za suspenzivnost (političnega) trilerja. Na koncu filma imamo pet trupel zaradi nasilne smrti in dve zaradi samomora. S stališča žanrske ekonomije je to nadstandardni dosežek.

Tudi drugi žanrski postulati so v Möderndorferjevi režiji doživeli dovolj ostro profilacijo (enako kot v avtorjevem uspešnem prvencu Predmestje iz leta 2004). Ustrezni verizem, ki je v slovenskih žanrskih filmih navadno le nakazan, zadostujejo jim simulacije, je tu dosegel standard, ki ga bo od zdaj skoraj treba upoštevati. Kri in seks sta (končno) prikazana na način, ki ga lahko razglasimo za udomačenega. Tudi ekspresiji dobrega in zla sta izpisani dovolj silovito. Deček z Dawnovim sindromom, ki seje dobro in žanje zlo, je popolna metafora nezavedne nedolžnosti. Angel pokončevalec je v liku inštruktorja prispeval najbolj mrko faco (ob Slobodanu Čustiću so izstopajoče vloge ustvarili še Maja Martina Merljak, ki je enako dobra z obleko ali brez, in stari Janez Škof ter Nataša Ninković v epizodnih vlogah generala in Ružice), kar smo jih kdaj videli v slovenskem filmu; v njej je vsa temà komunističnih zločinov. Slabše je narejen konec z veličastno policijsko mehanizacijo, tu se moramo žal zadovoljiti z akcijsko stereotipnostjo, ki v neveseli konec vnaša nepotrebno smešnost.

Politični triler ima v slovenski filmografiji že nekaj poskusov, a malo zadetkov (še najboljši je bil Kavčičev Minuta za umor iz zlatih časov, 1962, konec osemdesetih so nastali Slakovi Hudodelci, po osamosvojitvi še Ko zaprem oči). Möderndorferjev film je nastal po (njegovem) romanu, pri čemer se mu sled literature ne pozna, pozna pa se mu, da je bilo vprašanje o povojnih pobojih premišljeno najmanj dvakrat: najprej kot trda zgodovina in potem kot iz nje izpeljana instantna zgodba. Tako smo dobili, kar si, razdeljeni ob tem vprašanju, zaslužimo: največjo nacionalno temo in travmo skozi filmski žanr, ki seveda bolj kot velikosti teme in travme sledi svojim zakonitostim. Ali, rečeno ironično in z jezikom filmske zgodbe: nikoli ne bomo izvedeli, kdo je kriv za množične poboje, ker je mladi Sergej (Marko Mandić) zaradi svoje popolne bonvivanske nevednosti zapravil tiste papirje. Pa tako blizu smo bili!

Möderndorfer je slovenske povojne poboje relativiziral, in sicer tako, da jim je dal evropski okvir. Spomladi in poleti '45 je bil čas splošnega sejanja množičnih grobišč, slišimo glas s televizije v offu. Koristen informacijski dodatek, ki pa na slovensko »specifiko« bistveno ne vpliva. Film jo vidi v prenašanju krivde na (pra)vnuke, ki o teži krvave zgodovine ne vedo ničesar. In manj kot vedo, bliže so jim njeni nevidni noži. Zanje je polpretekli svet kot slika z lepo pokrajino, na kateri je rastlinje obraslo brezna. A poanta ni v privzdignjenem kazalcu, naperjenem v pozabljanje ali odiranje velikega zločina, pač pa prav nasprotno. Če se »tastari« petdeset let po vojni niso mogli zmeniti, kdo je kriv, naj dajo zdaj in za zmeraj mir! Tako je treba razumeti tudi inštruktorjevo samoukinitev, ko se požene v brezno. Z njim naj bi izginil poslednji duh udbovske narave komunizma.

Takšna, poenostavljena razlaga zgodovine in sveta je pač skladna z razsežnostjo trilerja/srhljivke kot žanra, ki se hrani z družbenimi anomalijami. Pokrajina Št. 2 (film je že obiskal dva pomembna festivala in še nekaj jih bo) je izdelek, ki si je prisvojil toliko zgodovine, kot jo lahko prenese brez škode za svojo žanrsko strukturo. In prisvojil si jo je dovolj spretno, da je mogoče ob gledanju srhljivega filma videti tudi nekaj malega zgodovine.